

منظومه فکری تربیتی
نوجوان و جوان

خاستگاه و ضرورت استخراج منظومه‌ی فکری تربیتی نوجوان

■ درک درست خاستگاه این پروژه‌ی پژوهشی و ضرورتش، به درک درست متن و محتوای کار خیلی کمک می‌کند. در غیر این صورت، شاید چون توقع ما از کار متفاوت می‌شود، به درک دقیقی از متن و محتوای منظومه نرسیم. برای این که بتوانیم خاستگاه این پروژه و ضرورتش را خوب تصویر کنیم، ابتدا باید چند نکته را بدانیم.

(۱) ضرورت تحقق دو مأموریت نیروسازی و جریان سازی

پیرو تأکیدات مستمر مقام معظم رهبری و حضرت امام در ابتدای تأسیس این تشکل انقلابی، دانش‌آموزان باید به دو مسئولیت اساسی بپردازند، که یکی عبارت از ساختن خودشان بود، بحث‌هایی مثل تحصیل، تهذیب، ورزش، که این‌ها ناظر به ساختن خودشان بود؛ توصیه‌ی دوم این بود که باید بتوانید بر محیط اطراف‌تان و در فضای مثلاً مدرسه تأثیرگذار باشید، که با عناوینی مثل راهبری گروه همسال امروزه در فضای اتحادیه از آن یاد می‌شود.

■ بر اساس این دو توصیه، دو مأموریت اساسی با عنوان نیروسازی و جریان سازی در فضای اتحادیه تعریف شد، که در واقع اتحادیه بناست به دانش‌آموزان کمک کند تا آن دو توصیه و وظیفه‌ی اصلی خودشان را به عنوان دانش‌آموزان پرچمدار جنبش دانش‌آموزی انجام دهند.

(۲) وجود خلأ محتوایی و سؤالات متعدد برای تحقق دو مأموریت نیروسازی و جریان سازی

■ در عین حال، برای تحقق این گونه مأموریت ها در فضای اتحادیه و هر شکل دیگری که مأموریت هایی شبیه این مأموریت برای خودش تعریف می کند، همیشه یک خلأ وجود داشته که از آن تعبیر می شده به خلأ محتوایی. این خلأ یک مشکل اساسی برای کار نیرو سازی و کار پرورش نوجوانان بوده است. اما این خلأ محتوایی یعنی چه؟

(۲) وجود خلأ محتوایی و سؤالات متعدد برای تحقق دو مأموریت نیروسازی و جریان سازی

■ در فعالیتهای فرهنگی و تربیتی و اجتماعی یک تشکل، دغدغهی مربیان و مدیران این بوده که در فعالیتهای خود به چه موضوعاتی بپردازیم؟ آیا می توانیم سیر مشخصی برای پرداختن به این موضوعات طراحی کنیم؟ اصولاً فعالیتهای موضوعی را بر اساس چه مبنا و چه معیاری انتخاب نماییم؟ در این موضوعات چه محتواهایی را مطرح کنیم؟ چه منابعی را مورد استفاده قرار دهیم؟ در واقع شاید بتوانیم بگوییم متأسفانه چون کارهای تربیتی ما عمدتاً شکل آموزشی به خودش می گیرد، معمولاً سؤال این است که از چه بگوییم؟ چه چیزی را بگوییم؟ چقدر بگوییم؟ و چگونه بگوییم؟

۲) وجود خلأ محتوایی و سؤالات متعدد برای تحقق دو مأموریت نیروسازی و جریان سازی

■ طرح بحث منظومه‌ی فکری تربیتی و در واقع طرح بحث منظومه‌ی فکری و محتوایی اتحادیه که در با این عنوان مطرح می‌شد، در چنین فضایی و برای پاسخ به این مشکل و این خلأ جدی مطرح گردید؛ یعنی برای رفع خلأ محتوایی از اعضای اتحادیه و هر تشکل و مجموعه‌ی مشابهی که چنین مأموریتی داشته باشد. البته در سال ۸۸ در مرکز آینده‌سازان کار جدی پژوهشی برای پاسخ به این سؤال آغاز شد.

۳) استخراج اهداف فکری تربیتی؛ راه حل پاسخ به خلأ محتوایی

■ در ابتدا، تصویر اولیه از راه حل این مشکل چیزهایی بود مثل طراحی یک سیر مطالعاتی، یا آیا ما باید نظام جامع آموزش معارف داشته باشیم و یا منظومه‌ی معارف اسلامی را طراحی کنیم؟ این جنس مسایل ابتدا به ذهن خطور می‌کرد که شاید پاسخ سؤال ما و راه حل مشکل ما در ارایه‌ی چنین چیزهایی بود. اما آن نکته‌ی مهمی که بعد از بحث و بررسی‌های جدی و مطالعات جمعی با کارشناسان و صاحب‌نظران متعدد مطرح شد، این بود که راه حل ما ارایه‌ی این سیرهای مطالعاتی یا مثلاً منظومه‌ای از معارف اسلامی در فضای شکل نیست. پس راه حل چیست؟

۳) استخراج اهداف فکری تربیتی؛ راه حل پاسخ به خلأ محتوایی

■ ما در مجموع مطالعات به جمع‌بندی رسیدیم که رفع مشکل خلأ محتوایی اگر بخواهد به صورت دقیق و قاعده‌مند انجام شود، قبل از آن نیازمند پاسخ دادن به یک نیاز بسیار اساسی‌تر است و آن عبارت است از ترسیم دقیق اهداف تربیتی که متخصصان تعلیم و تربیت هم به نقش بسیار مهم اهداف تربیتی در طراحی فعالیت‌های فرهنگی و برنامه‌های آموزشی و تربیتی به‌شدت تأکید کرده‌اند. پس آن نیاز اساسی که به ذهن رسید، ترسیم دقیق اهداف تربیتی است؛ یعنی دقیقاً مشخص شود اغراض و آن مقاصدی که ما در فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی و حتی آموزشی باید پیگیری کنیم، چه چیزهایی هستند؟

۳) استخراج اهداف فکری تربیتی؛ راه حل پاسخ به خلأ محتوایی

- بنابراین، در این مطالعات به یک جمع‌بندی رسیدیم که راه ریشه‌ای پر کردن خلأ محتوایی عبارت است از تدوین منظومه‌ای از اهداف فکری تربیتی که: اولاً، مبتنی بر مبانی اندیشه‌ی اسلامی باشد؛
- ثانیاً، با توجه به نوع نگاه اسلام به نیازها و ویژگی‌های یک نوجوان باشد؛
- ثالثاً، با در نظر گرفتن شرایط و موانع و آسیب‌ها و در واقع تهدیدها و فرصت‌های امروز جامعه نسبت به نوجوان باشد؛
- رابعاً، با توجه به نیازهای حال و آینده‌ی انقلاب اسلامی و انقلاب جهانی اسلام و حرکت به سمت آرمان شهر مهدوی باشد

۴) ضرورت توجه به جنسیت دختر و پسر در اهداف فکری تربیتی

■ چون درصدد بیان فهرست اهداف فکری تربیتی بودیم، به ویژگی‌های خاص دختران و پسران خیلی کار نداشتیم؛ یعنی آن موارد مشترک را که بر اساس خصوصیات انسانی نوجوان می‌توانیم به عنوان اهداف فکری تربیتی مطرح کنیم، آوردیم. این که اگر این نوجوان دختر یا پسر باشد، چه خصوصیات خاصی پیدا می‌کند و چه اهداف خاصی را باید مد نظر قرار دهیم که اهداف خیلی زیاد و خاصی نباید باشد، چون هر دو از ویژگی‌های انسانی عام برخوردار هستند و مواردی که باید یک سری ملاحظات دخترانه یا پسرانه‌ای هم مراعات بشود، همه‌ی اینها در مراحل تکمیل منظومه و در سایر اسنادی که در مجموعه اتحادیه هستند انجام می‌شود

منظومه مانند شاقول است

منظومه عبارت از شاقول و معیاری است که وضعیت مطلوب یک نوجوان تراز اسلامی را در شرایط امروز جامعه‌ی ما به تصویر می‌کشد، تا یک مربی و یک برنامه‌ریز فرهنگی تربیتی با در نظر گرفتن آن شرایط و آن وضعیت مطلوب، بتواند برنامه‌ریزی داشته باشد و نوجوان را از وضع موجودش حرکت بدهد و او را به وضع مطلوب برساند.

مربی وقتی وضع موجود را می‌تواند خوب بشناسد که معیاری برای شناخت وضع موجود داشته باشد. آن ترسیم وضع مطلوب، معیاری است برای درک آسیب‌های وضع موجود، و تشخیص خلأهای اصلی و نقطه ضعف‌ها و قوت‌های وضع موجود، و تهدیدها و فرصت‌های وضع موجود، و این مبنایی برای حرکت دادن نوجوان از وضع موجود به وضع مطلوب در طراحی فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی و اجتماعی یک تشکل اسلامی و انقلابی می‌شود.

